

בלבבי משכן אבנה

לאנשים שרוצים להתקדם בחיים

סיפור ולקחו

לשם המוניים, יאבקו על כל פיסת קרקע לכם. וחז"ל דרשוהו כידוע על הבן הרשע. ובהגדה של פסח להריטב"א הרחיב לפרש וזה לשונו: פירשו בירושלמי (פ"ה ה"ד) מה הטורח שאתם מטריחים עלינו בכל שנה בזה לעכב את סעודתינו ולערבב שמחת החג, כי רשע כגובה אפו כל ידרוש (תהלים י'), ולפי שאמר לכם, הוציא את עצמו מן הכלל וכפר בעיקר [כאילו] הוא לא נצטוו בדבר. אף אתה הקהה את שיניו הרוצים ללעוס ולאכול. ואמור לו בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים לי ולא לו.

רבו ברכיה ברבי נטרונאי הנקדן זצ"ל, נשא משלו ויאמר: תרנגול היה מנקר באשפה, מפזר ברגלו את הדומן ואת הרקב כדי לחשוף תולעים מתפתלים, מאכל תאוה. לפתע הבזיק כנגדו יהלום נוצץ, ששילח נגוהות אור לכל עבר. סקרן, שילח בו התרנגול את מקורו, והשמיע קרקור של אכזבה: נוצץ אתה, אך חסר כל חשיבות. טוב לי תולע אחד מכל האבנים הטובות שבעולם...

והנמשל: המצוות - אור וזוהר הן, והבן החכם מתענג עליהן לסוגיהן: העדות והחוקים והמשפטים. לעומתו, הרשע מעוה את פניו: "מה העבודה הזאת לכם", תנו לו תולעים למאכלו, ואין לו חפץ ביהלום... (משלי שועלים, משל ד).

בספר "בני ציון" (דף פה ע"ב) סיפר סיפור נפלא בהקשר לכך: מעשה בחכם אחד, שהיה מוכיח את אנשי עירו בדברים חוצבי להבות, שינזרו מהבלי התאוות, ירבו בלימוד התורה וידקדקו במצוות.

וכידוע, "ליצנות אחת דוחה מאה תוכחות". קם לץ אחד והטיף את ארסו: "כבודו אומר שהתורה ומצוותיה יקרים מזהב ומפז, ומתוקים מדבש ומנופת צופים. אודה ואתודה, לא טעמתי מן התורה ולא ממתק מצוותיה. אבל הנה, כבודו הוא הוכחה חיה כנגד טענותיו!"

הקהל נדרך, והחכם שאל: "מה כונתך?" אמר: "מעודי לא ראיתי שאי מי ינהל תעמולה למען הכסף והזהב. אך תפול שמועה מפה לאוזן, שבמקום פלוני נתגלה זהב, מיד ינהרו

נושאים בפרשה

כבודות לב פרעה

פרעה נקרא כן כידוע מאוד בדברי רבותינו נוטריקון פה - רע. והנה שורש דיבור הפה מן הלב - ריאה. בבחינת "כי יום נקם בלבי" ליבא לפומא לא גלי (מדרש תהלים מזמור ט). והנה בלבו של פרעה מצד מדרגת לבו רצה לשלח את בני, אולם 'בפיו' אמר 'לא אעלה'. וזה פה - רע. שהטוב הנמצא בלבו לא יוצא לפועל בפה, בדיבור.

יתר על כן מה שנאמר בפרשה דידן "כי אני הכבדתי את לבו", שלא רק בפיו אמר "לא אשלח", אלא גם לבו החל למאן לשלח את בני. כי מתחלה היה בבחינת אין פיו ולבו שווים. ובקלקול נמשך לבלבו אחר פיו - מפה - רע. ללב - רע. ובקדושה זהו להיפך, בבחינת דובר אמת בלבבו כגון רב ספרא (מכות כד ע"א) שפיו ולבו שווין, שמה שיוצא בפיו הוא הוא הנמצא בלבבו. אולם אין הכרח שמה שנמצא בלב יוצא בשלמות לפה, אלא בבחינת "ללבי גיליתי לפומי לא גיליתי", אולם מה שנמצא יוצא מן הפה, יצא מן הלב, בבחינת דברים היוצאים מן הלב.

(המשך בעמוד ה')

יציאת לפי ר"ת	יציאת השבת	כניסת השבת	
6.19	5.41	4.36	ארד
6.18	5.40	4.26	ירושלים
6.15	5.37	4.32	צפת
6.15	5.42	4.41	תל אביב
6.25	5.51	4.42	LA
6.11	5.42	4.38	NYC
7.31	6.52	5.49	PANAMA
9.14	8.34	7.32	SAO PAULO
9.20	8.49	7.38	BUENOS AIRES

מן הנלמד בכולל מתוך שיעורו של מורנו ורבינו הרב איתמר שורץ שליט"א

שיעור כללי בהגדרת שם מזיק ד"קרן

ד' הגדרות מצינו במזיק ד"קרן

בגמ' ב"ק ב: ת"ר ג' אבות נאמרו בשור, הקרן השן והרגל. וכמבואר בסוגיא שם הגדרת המזיק של שן הוא - יש הנאה להיזקה. גדר המזיק של רגל - היזק בדרך הילוכה, והיזקה מצוי. והגדר של קרן, בכללותה, הוא - כוונתו להזיק.

מלבד חילוקי ההגדרות הללו שמצינו בפרטות בכל הג' אבות הללו, יש גם הגדרת חילוק נוספת הכוללת בתוכה את השן ואת הרגל ששניהם מוגדרים אורחיה, ולעומתם קרן נקראת בלשון הגמ' לאו אורחיה, וכן היא נקראת בגדר משונה.

ומצינו בגמ' בדף י"ט: הגדרה נוספת לקרן דיצ"ר א קתקיף לה. [אלא דזה גופא הספק בגמ' שם לגבי כשכשה באמתה, מה הדין במקום שיצרא קתקיף לה אבל אין כוונתה להזיק האם זה מו"גדר קרן או לא].

נסכם א"כ את הדברים בלשון קצרה. שן נקראת יש הנאה להיזקה, רגל נקראת היזקה מצוי. ושניהם גם יחד נקראים אורחיה. קרן נקראת כוונתו תו להזיק, וגם יצרא קתקיף לה. וכן היא נקראת משונה, וגם לאו אורחיה. א"כ יש בידינו ארבע הגדרות בקרן, הגדרה של כוונתו להזיק, הגדרה של יצרא קתקיף לה, הגדרה של משונה, והגדרה של לאו אורחיה.

ושתני הגדרות אלו של משונה ושל לאו אורחיה, בפשוטו היה מקום להבין שאינם שתי הגדרות נבדלות, אלא זה הגדרה אחת, דכל דבר שהוא לאו אורחיה לעשותו הוא בגדר משונה, וכן איפכא, דבר שהוא משונה בודאי שלאו אורחיה לעשותו.

לשונות הש"ס בכמה סוגיות אם קרן משונה או לאו אורחיה

אלא שבסוגיות הגמ' כסדר במכילתין, אנו מו"צאים שפעמים הגמ' מתייחסת למזיק של קרן בלשון של משונה, ופעמים שהגמ' מתייחסת לקרן בלשון של לאו אורחיה. ויתר על כן, מצינו גם בגמ' שקרן נקראת כן אורחיה. וכהגדרה כללית מאד, היה ניתן לומר, דהחילוק הוא בין קרן תמה שהיא נקראת משונה ולא אורחיה, ובין קרן מועדת שהיא הנקראת אורחיה.

ונביא בקצרה את עיקרי הסוגיות בהם מצינו שהגמ' משתמשת בלשונות אלו. הנה בגמ' בדף ט"ו: נאמר, והשתא דאמרת פלגא נזקא קנסא, האי כלבא דאכל אימרא ושונרא דאכלה תרנ"גולתא משונה הוא וכו', א"כ כאן מתבאר היסוד שקרן נקראת משונה. [אלא שהדבר תלוי במחלוקת אם פלגא נזקא קנסא או פלגא נזקא ממונא].

ובדברי הגמ' דף ט"ז. על דברי המשנה דהבהמה אינה מועדת לרבוץ, אמר רבי אלעזר לא שנו אלא פכים גדולים, אבל פכים קטנים אורחיה הוא. כאן מתבאר לכאורה היסוד דקרן נקראת לאו אורחיה, אלא שהגמ' מביאה רק את הצד ההפוך, דפכים קטנים אורחיה הוא ולכן הוי רגל ולא קרן, ויש לדון באופן של המשנה דמיירי בפכים גדולים ואז הוי קרן, האם היפך האורחיה הוא לאו אורחיה, או שהיפך האורחיה הוא משונה.

ובגמ' בדף ט"ז: איתא, אמר שמואל, ארי ברה"ר דרס ואכל פטור, טרף ואכל חייב. דרס ואכל פטור, כיון דאורחיה למידרס הוה ליה כמו שא"כ כלה פירות וירקות, דהוה ליה שן ברה"ר ופטור. טרף לאו אורחיה הוא [ולכן אין זה מוגדר כשן אלא כקרן, כך פשטות הדברים וכמו שפירש"י שם]. וא"כ כאן מתבאר להדיא דקרן מוגדרת לאו אורחיה. וא"כ בלשון הגמ' בדף ט"ו מצינו להדיא את ההגדרה של "משונה", וכאן מצינו להדיא את ההגדרה של "לאו אורחיה".

ונביא כעת עוד כמה סוגיות בריש פרק שני. במשנה בדף י"ז. נאמר היתה מבעטת, או שהיו צרורות מנתזין מתחת רגליה ושברה את הכלים משלם חצי נזק. ופירש"י היתה מבעטת. שינוי הוא זה, ותולדה דקרן היא וכו'.

ובדף י"ח. לגבי תרנגולין שהיו מחטטין בחבל דלי, ונפסק החבל ונשבר הדלי, משלמין נזק שלם. הגמ' דנה להוכיח מזה דבתר מעיקרא אז"ל לין, ודוחה הגמ' דקאי אהבל. ומקשה הגמ' והא חבל משונה הוא, ומשני דמיירי דמאוס בלי"ש. מתבאר א"כ, דכאשר התרנגולים מחטטים בחבל, הרי שכלפי החבל עצמו זה בגדר משונה ולכן הוי קרן, הרי דקרן הגדרתה משונה.

ובהמשך הסוגיא שם בדף י"ח. מובא דברי המ"שנה, הכלב שנטל חררה והלך לגדיש, אכל הח"רה והדליק את הגדיש, על החררה משלם נזק שלם, ועל הגדיש משלם חצי נזק. ובעי למיפשט מזה את האיבעיא בדין צרורות, ודוחה הגמ' דלא מיירי בצרורות כאורחיהו אלא כגון דשני בהא גחלת ע"ש. הרי דמכיון שהנחת הגחלת נעשתה באופן של משונה לכן דינו כדין קרן, ושוב אנו רואים שהגדרת הקרן היא משונה, אלא דכאן לא הוזכר להדיא בגמ' לשון של משונה, אלא ד"שני" בהא גחלת, ובס"ד לקמן נעמוד על נקודת החילוק בין משונה לשני.

ושם בדף י"ח: לגבי בהמה שהטילה גללים לעי"סה, שואלת הגמ' והא משונה הוא, ומשני דדחיק לה עלמא. ומתבאר ג"כ מקושיית הגמ' דקרן הוי משונה, ולכן מכיון שהטלת גללים לעיסה הוי בגדר משונה ממילא הוי תולדה דקרן, ולא הוי שן או רגל.

ובהמשך הסוגיא שם לגבי תרנגול שהושיט ראשו לאויר כלי זכוכית ותקע בו ושברו, שואלת הגמ' (בדף י"ט), והא משונה הוא, ומשני דאית ביה בזרני. הרי דקרן נקראת משונה.

ושם בדף י"ט. איתא, בעי מיניה רבי אבא בר ממל מרבי אמי, ואמרי לה מרבי חייא בר אבא, היתה מהלכת במקום שאי אפשר לה אלא אם כן מנתזת ובעטה והיזקה מהו, כיון דא"א לה אורחיה הוא, או דילמא השתא מיהא מחמת ביעוט קא מנתזה צרורות. כלומר, דהנה צרורות הוו תולדה דרגל, ומיבעיא ליה באופן זה האם הוי רגל או קרן, אלא שהגמ' מגדירה רק את הצד דהוי רגל, דאורחיה הוא, אבל לא הגדירה את הצד של קרן, האם הצד ההפוך הוא דהוי לאו אורחיה, או דהוי משונה.

ושם י"ט: יש איבעיא בגמ' כשכשה בזנבה מהו, ובתחילה הגמ' דנה מצד הסברא של "וכי יאח"זנה בזנבה וילך" בכשכשה בזנבה, ואח"כ הגמ' אומרת דלא דמי לקרן, דקרן לאו אורחיה הא אורחיה וכו' ע"ש. הרי להדיא שהגדרת קרן הוי לאו אורחיה.

ובהמשך הגמ' שם מצינו את ההגדרה הנוספת של קרן, כפי שהוזכר לעיל בתחילת הדברים,

(המשך בעמוד ג')

(המשך מעמוד ב')

עפר שבמים שבמים - התמכרויות

כפי שנתבאר בפעם הקודמת, עפר שבמים עניינו היגררות מוגברת, שמגיעה עד כדי חיבור חזק וקבוע לדבר, כמעט בלי אפשרות ניתוק ממנו. תופעה זו נקראת בימינו "התמכרות".

ניתן לראות בעולם התמכרויות רבות לדברים שונים, כגון: עישון, שתיה וכדו'.

ההתמכרות הינה מסוכנת מאוד לנפש האדם, משום שבכך האדם יוצר לעצמו קביעות חזקה למציאות של חומר, ובכך הוא כובל את נפשו בבית האסורים של עצמו. ובמקרים מסוימים, זה עלול להגיע אף לסכנת נפשות של ממש.

ואף על פי שנושא זה טעון הרחבה וביאור, נשתדל במסגרת מצומצמת זו, לגעת בדברים בקצרה - נתחיל בפעם הזאת, ונמשיך בפעם הבאה, אם ירצה ה'.

בכללות, התמכרות לדבר מסוים, יכולה לנבוע משלושה גורמים עיקריים:

1. היגררות אחר דברים קיצוניים. 2. היגררות לדבר מסוים במשך זמן רב בהתמדה. 3. היגררות מתוך סילוק המחשבה, או היגררות חזקה מאוד שמביאה לסילוק המחשבה.

נציע כאן ארבעה אופני תיקון, לפי ארבעת היסודות, על מנת לתקן את ההתמכרות, ולו במקצת.

אך יש להדגיש, כי חלק מהתיקונים המוצעים כאן, אינם דרך חיים כלל וכלל, ואף יש בהם צד של עבודה חיצונית וסכנה מסויימת. אך על מנת להשתחרר מהתמכרות, רצויות, לפעמים צריך לנקוט בצעדים קיצוניים, ולאחר תקופה מסויימת, שהנפש כבר השתחררה מההתמכרות, ניתן לנקוט בצעדים יותר מאוזנים ופנימיים.

תיקון מכח העפר

התיקון המוצע לבעיות רבות הינו צמצום בהדרגתיות. והכח לצמצם דבר בהדרגתיות, נובע מיסוד העפר.

וא"כ האדם יכול להשתמש בכח זה, על מנת להשתחרר לאט לאט, בהדרגתיות גדולה מאוד, מהדבר אליו הוא מכור.

תיקון מכח המים

כאשר האדם נגרר אחר דבר מסויים, על דרך כלל, זה מחליש אצלו את ההיגררות אחר דברים אחרים, גם משום שהנפש לא יכולה להיגרר אחר שני דברים באותה עוצמה, וגם משום שנוצרת סתירה בין שתי ההיגררויות, והן מכחישות זו את זו.

וא"כ, האדם יכול לברר בנפשו אם יש דבר נוסף שנפשו מסוגלת להיגרר אליו, ולתת לעצמו להיגרר אחר אותו דבר. ובכך, ולאט לאט, ההיגררות אחר הדבר אליו הוא מכור, תלך ותוקטן.

כמובן שעדיף לתת לנפש להיגרר אחר דברים שבקדושה, אך גם אם לא ניתן לעשות זאת, אפשר לתת לנפש להיגרר אחר דברים של היתר - ובלבד שתיחלש ההתמכרות.

הסכנה שנמצאת במהלך הזה היא, שהאדם עלול להיגרר יותר אחר הדבר השני יתר על המידה. לכן מומלץ מידי פעם לשנות את הדברים אליהם הוא נגרר.

תיקון מכח הרוח

על אותו משקל של התיקון מכח המים, ניתן לתקן את ההתמכרות מכח הרוח. אך כאן צריך לזהות את כל הדברים שאליהם הנפש נגררת, וכל פעם לתת לנפש להיגרר אחר דבר אחר. ובכך נוצר פיזור בנפש, שמחליש את תוקף הקביעות שבהתמכרות.

וישבו, עדיף מאוד שהדברים יהיו דברים שבקדושה ככל האפשר.

תיקון זה עלול לגרום לבעיית פיזור כללית בנפש, והאדם עלול לאבד את כל היציבות שלו. על מנת למזער בעיה זו, ניתן לבנות מהלך של יציבות בחיים בתחומים אחרים.

תיקון מכח האש

התיקון הנובע מיסוד האש הוא, כילוי ההתמכרות בפעם אחת.

כל התיקונים הקודמים, מועילים רק לצמצם ולהחליש את ההתמכרות. אך בכדי לעקור אותה לגמרי, צריך להשתמש בכח הכילוי שבנפש. ואופן הכילוי צריך להיות במלוא התוקף ובפעם אחת.

וזה מה שנקרא בלשון חז"ל: "מסירות נפש" - החלטה אמיצה וחזקה להתנתק מדברים באופן מוחלט בפעם אחת.

בפעם הבאה, בעזרת ה' יתברך נמשיך לבאר את אופן העבודה הנפלאה של המסירות נפש, ואת תועלתה גם לתחומים אחרים בחיים.

כמוכן, נציע אופנים נוספים לתיקון בעיית ההתמכרויות, בעזרת ה' יתברך. ■
[מתוך סדרת "ארבעת היסודות - יסוד המים" פרק יא']

דאיתא שם, בעי רבי עינא, כשכשה באמתה מהו, מי אמר- רינן מידי דהוה אקרן, קרן לאו יצרא קא תקיף לה ה"נ לא שנא או דלמא קרן כוונתו להזיק הא אין כוונתו להזיק. וכאן מתבאר הסברא של יצרא קתקיף לה.

ובסוף דף י"ט: איתא, אמר רב פפא השתא דאמרת כל מידי דלאו אורחיה ואכלה ע"י הדחק שמייה אכילה, האי שונרא דאכל תמרי וכו' משלם נזק שלם. וכאן אנו מוצאים שיתכן דבר שלא אורחיה לאוכלו ואפילו הכי מוצא גדר כשן כיון דאכילה ע"י הדחק שמייה אכילה.

אלו הם תמצית הסוגיות בכללות ממש. ובדקות יותר ניתן להביא עוד כמה מקרים, אך בשביל עיקר נקודת נידון דידן מצינו להדיא שיש מקומות שהגמ' נוקטת ביחס לקרן לשון של משונה, ויש מקומות שהיא נוקטת לשון של לאו אורחיה. וא"כ ראשית צריך לברר האם אלו הם שתי הגדרות, או שזו הגדרה אחת. ואם אכן הם שתי הגדרות, יש לברר למה בכל אחד מהמקרים הגמ' נקטה בדוקא את הלשון המסוים הזה.

החילוקים שבין תם למועד בגדרי הקרן

והנה התכונה הראשונה שהזכרנו שנאמרה בקרן כוונתו להזיק, לכאורה הגדרה זו לא משתנה בין תם למועד, דבשניהם קיימת תכונה זו של כוונתו להזיק. וכן ההגדרה הנוספת שמצינו בדף י"ט: יצרא קא תקיף לה, לכאורה גם היא לא משתנה בין תם למועד.

ושתני ההגדרות האחרונות, משונה ולא אורחיה, הנה קרן תמה לכאורה בודאי היא בגדר לאו אורחיה, והיא גם משונה, אבל בקרן מועדת יש לדון האם היא נשארת בגדר לאו אורחיה, וכן האם היא נשארת בגדר משונה, אלא שאפילו הכי חייבה תורה במועד נזק שלם, או שב- מועד משתנים הגדרות אלו.

ובדברי הגמ' בדף ד. שהקשו על דברי המשנה וכי שור דרכו להזיק, ומשני במועד, והדר מקשי ומועד דרכו להזיק, ומשני כיון דאייעד אורחיה הוא, הרי להדיא דהגדרת מועד הוי אורחיה. ומעין כך מצינו גם בדברי הגמ' בדף כ"ו. בהא דאיבעיא לן אם יש כופר ברגל, נאמר שם בצדדי הספק "מי אמרינן מידי דהוה אקרן, קרן כיון דעבד תרי ותלתא זימני אורחיה הוא וכו' ", ע"ש. בשני סוגיות אלו מתבאר לכאורה, דההגדרה של לאו אורחיה דקרן משתנה בין תם למועד, דאף שקרן תמה נקראת לאו אורחיה, אבל אחרי שנעשה מועד הוי בגדר אורחיה. ואמנם לגבי ההגדרות של כוונתו להזיק ושל יצרא קתקיף נתבאר שאין סברא לחלק בין תם למועד, אבל ההגדרה של לאו אורחיה נאמרה רק בקרן תמה ולא בקרן מועדת.

ועתה יש לדון לגבי ההגדרה הרביעית של משונה, האם גם היא נעקרת ע"י המועדות או לא. ואמנם ההבנה הפשוטה היא שהיא כהא תליא, דאם קרן מועדת הוי אורחיה א"כ בודאי דא"א להגדירה כמשונה, אבל

נראה דיש מקום להבין אחרת, וכפי שיתבאר בס"ד. ■
[מתוך קובץ שיעורים כלליים על חו"מ שיעור כללי מז']

אהבה אישית לבורא עולם - המשך

אדם יכול ללמוד את התורה, אבל בעצם המח שלו נשאר אותו מת. הוא נכנס לשיעור, שומע את ההלכות ויוצא, משתדל לקיים. ודאי שדבר גדול הוא עושה, אבל בשורש, לימודו נועד בעיקר כדי שמוחו יקבל עידון, יזדכך, שיקנה דעת דקדושה, דעת תורה.

אדם יכול לעשות הרבה מצוות, ואף שהכלל הוא: "אחר המעשים נמשכים הלבבות", לבו לא נמשך. הוא בודק את מצבו לפני שנה ביחס למצבו כיום, ומגלה שלא רק שאין עליה, אלא רח"ל יש ירידה. הוא לא מבין: הרי אפילו רשעים שבהם מלאים מצוות כרימון, וודאי שהוא מלא במצוות. כל כך הרבה תורה, כל כך הרבה גמילות חסד, הרבה מצוות - והלב לא השתנה! איך יתכן הדבר?

התשובה היא: כי מראש הוא לא עובד לשנות את הראש! הוא עובד לעשות ולעשות, אך אינו שואף לזכך לא את המח ולא את הלב. ע"י הסיגופים וטבילות הקרח הוא מבקש להשיג דבר אחד בלבד: שבשמים יהיה כתוב שנמחלו עוונותיו...

הוא לא מחפש לזכך את מוחו ולעדנו, הוא לא בודק האם אחרי חודשיים, חצי שנה ושנה, המח יותר קדוש, המחשבות יותר עמוקות, יותר טהורות, יותר קרובות לדעתה של תורה. כתוב בכתבי רבינו האריז"ל לעשות כך וכך תיקונים, הוא עשה, די, נגמר. אבל האדם נשאר אותו דבר.

צריך להבין שחסידות היא בעצם בנין המח ובנין הלב, כמו שרבינו הרמח"ל מתחיל את ספרו: "סוד החסידות ושורש העבודה התמימה", סוף מעשה במחשבה תחילה, ובתחילת הדרך מוכרחים להציב לעצמנו את המטרה להיכן בדיוק אנו רוצים להגיע.

רוצים אנו להגיע למצב שהמח יזדכך, יהיה עדין ודק, שהלב יזדכך ויהיה עדין ודק, ואז - הן המח והן הלב יוכלו להיות יחד כלי להשראת הבורא יתברך בשכלו ובלבו של האדם יחדיו.

לפי זה נבין מדוע להשגת החסידות נדרש עמל רב והשקעה מרובה.

אם העבודה היתה רק במח, די היה לו לאדם ללמוד חושן משפט, כמו שאמרו חז"ל (בבא בתרא קעה ע"ב): "הרוצה שיכחיס - יעסוק בדיני ממונות", כי יש שם הלכות דקות, חילוקים דקים. אבל מאחר ועבודת האדם לעבוד הן עם המח והן עם הלב, לגלות את ההרגשות הדקות שבלב, לגלות את המחשבות הדקות שבמח ולחברן - ממילא החסידות היא בעצם עמל

גדול, והוא עמל החיים.

העמל הראשוני של האדם, הוא עמל התורה שעל ידו הוא מזכך את שכלו ומגיע להבחנה דקה. עמל שני הוא לזכך את הלב לחוש הרגשה דקה. והעמל השלישי הוא לחבר את החוש הדק שבמח עם החוש הדק שבלב.

אנשי השכל הדק, כמו שהגדירים רבינו הרמח"ל לעיל, מבינים היטב מהי דקות של שכל, שהרי זה כל עסקם, לחפש דבר יותר דק ויותר דק, אולם חסרה להם הבנה של לב דק, וחסרה להם הבנת האחדות של המחשבה הדקה עם ההרגשה הדקה בבת אחת.

הספר 'מסילת ישרים' לא נתייסד עבור החלק של המחשבה הדקה. להשגת המחשבה הדקה, כאמור, צריך האדם לעסוק בתורה הקדושה בכללותה ולבנות לעצמו מוחין דקדושה. הספר בא ללמד כיצד יזכה האדם שיהיה לו לב טהור, הרגשה דקה, וכיצד ישיג אחדות בין המחשבה הדקה והשכל הדק.

כִּי אֵין דְּבָרֵי הַחֲסִידוֹת וְעֵינֵי הַיְרָאָה וְהָאֱהָבָה וְטָהֳרַת הַלֵּב דְּבָרִים מְטֻבֵּי עִים בְּאָדָם, עַד שֶׁלֹּא יִצְטָרְכוּ אֲמִצְעִים לְקַנּוּתָם אֶלָּא יִמְצְאוּ אוֹתָם בְּנֵי הָאָדָם בְּעֵצְמָם כְּמוֹ שִׁימְצְאוּ כָּל תְּנוּעוֹתֵיהֶם הַטְּבִיעוֹת, כְּשִׁנָּה וְהִיקִיצָה, הָרַעֲב וְהַשְּׂבַע, וְכָל שְׂאֵר הַתְּנוּעוֹת הַחֲקוּיֵי קוֹת בְּטַבְעֵנּוּ, אֶלָּא וְדָאֵי שְׂצָרִיכִים הֵם לְאֲמִצְעִים וּלְתַחְבּוּלוֹת לְקַנּוֹת אוֹתָם.

רואים אנו שישנם דברים המוטבעים בלב האדם, תכונות טבעיות. למשל: עוֹבֵר הַיּוֹצֵא מִמְעֵי אִמּוֹ, אין צורך ללמוד לינוק מאמו. דבר זה מוטבע בו בטבע. כמו כן, לא צריך ללמד אותו לבכות, הוא יודע לבכות בטבע. אבל צריך ללמוד דברים אחרים: חומש, גמרא, ולהבדיל חשבון. דברים אלו הוא לא ידע לבד אם לא ילמדוהו אותם.

אם כן, באופן כללי כוחות האדם מתחלקים לשני חלקים: יש חלק שמוטבע בו בטבע, לא צריך ללמד אותו, ויש חלק שאינו מוטבע באדם בטבע. הצורך לאכול ולשתות, הצורך לישון - מוטבעים בו בטבע. לעומת זאת ההבנה של העולם והחכמה הגנוזה בו, אינה מוטבעת בו בטבע, ועליו לקנותה ע"י לימוד מעמיק.

כשבאים לדון על החלק הרוחני שבאדם,

האם הוא מוטבע בו בטבע או לא, צריך לדעת שהתשובה לכך מאד עמוקה. אי אפשר לענות על כך תשובה חיובית, ואף לא תשובה שלילית.

מיהו האדם? באדם יש הרבה חלקים: גוף, נפש, רוח, נשמה, חיה, יחידה. ביחידה של נפש האדם ודאי שמוטבעות כל המידות הטובות, הכל שם טוב. יחידה ליחודך, מיוחדת לבורא עולם, הכל טוב.

הגוף, לעומת זאת, לא מעניין אותו גן עדן, לא אהבת ה', לא יראת ה' ולא דבקות. גוף הוא גוף, גוף ניגף. יסודו מעפר וסופו לעפר, הוא רוצה ומחפש חומריות, גשמיות.

אם כן, כשנשאל האם מוטבעות באדם אהבת ה' ויראתו ושאר המידות טובות או לא, התשובה היא: יש חלקים באדם שמוטבעות בהם המידות הללו, ויש חלקים באדם שאינם מוטבעות. החלקים הרוחניים שבנשמה, עד הרוח, שם הן מוטבעות בגילוי, ומהרוח ומטה - שם מתחילים הדברים להיות לא ברורים. עד הגוף ששם הכל תאוות.

ידועים דברי הזוהר הקדוש, שכאשר האדם נולד הוא מקבל נפש, זכה יתיר - נוטל רוח, זכה יתיר - נוטל נשמה. אבל נולדנו עם נפש, זה האדם בדרך כלל.

כאשר האדם נולד ויש בו נפש, הנפש הזו על דרך כלל אינה משתוקקת לא לאהבת ה' ולא ליראת ה'. היא נמצאת בתוך הגוף ונמשכת אחריו. כפי שניתן לראות אצל תינוק בן יומו, שאינו מחפש ללמוד גמרא וגם לא להתפלל, אבל הוא מחפש לאכול, לשתות ולישון, זהו רצונו. כי הצרכים הגופניים שלו מוטבעים בו, ואילו הצרכים הרוחניים קיימים עמוק בתוכו, אך בשלב זה הם עדיין נעלמים.

נגדיר את העומק שבדברים.

לכאורה יכול האדם לומר בשטחיות: אני לא מרגיש אהבת ה' רח"ל, ממילא אין לי אהבה ומוטל עלי לקנותה. כמו שקונים תפוז, אך כן להבדיל צריך האדם לקנות אהבת ה'.

חס ושלום, זה ממש לא כך! אהבת ה' מוטבעת בכל אחד ואחד מבני ישראל, אלא שהיא מוטבעת בחלקים העליונים והעמוקים של נשמתו, והחלקים הללו ברוב הפעמים נעלמים מהאדם ועבודתו לגלותם.

מה הכוונה לגלות את המידות המוטבעות בנו בפנימיותנו? ■

[מתוך בלבבי משכן אבנה על מסילת ישרים פרק א]

שילוב עולם ההרגשות בחיי השיגרה

לאחר שהעמדנו בפרקים הקודמים את היסוד בדבר חשיבות החינוך לרגש, נסכם בקצרה את הדברים דלעיל, ונשתדל בע"ה להמחיש את הדברים בדוגמאות מחיי המעשה, על מנת שנפנים את העיקרון שהרגש חייב להשתלב בפעולות היום יומיות, ולהיות חלק מחיי השיגרה בבית.

האדם מורכב משלושה לבושים לנשמה: המעשה, ההרגשות והמחשבות. כפי שלכל הורה ברור שהוא מחוייב לחנך את ילדיו לעשייה, כך במקביל נצרך חינוך ובנין לעולם ההרגשה, וזאת מכיון שהרגש שקיים בכל אדם הינו מציאות קיימת לא פחות מהידים והרגלים ושאר איברי הגוף.

לאחר שהנחת היסוד בדבר הצורך לפתח את עולם ההרגשות הינו ברור ומוחלט, א"כ כשם שישנו מזון המספק את צרכי הגוף שהוא אוכל, שתיה, שינה וכדומה, כמו כן ישנו מזון לנפש שהוא עולם ההרגשות, ועלינו לנתבו לכיוון הרגשות חיוביות.

לאור האמור, ההגדרה של ילד מוצלח אינה מסתכמת בכך שהוא מציית לכל מה שהוריו אומרים לו לעשות [הגדרה המתאימה יותר לרובוט או מחשב...], אלא ההגדרה של ילד מוצלח הינה, ילד שעולם ההרגשות שלו בנוי היטב.

היחס הראוי לדיון אודות טעם המאכלים

עתה נשתדל להמחיש את הדברים באמצעות דוגמאות מחיי המעשה.

נתחיל בדוגמא פשוטה בחיי היום יום. האמא מגישה לשולחן ארוחת צהרים שמורכבת מתפריט של מספר סוגי מאכלים, שכמובן הטעם של כל אחד מהם שונה. באופן טבעי, יש דברים טעימים לחיך יותר, ויש דברים שאיננו אוהבים.

באופן כללי, הגישה לנושא זה משתנה מבית אחד למשנהו. ישנם בתים הדוגלים כי צריך לתת לילד רק את מה שהוא אוהב לאכול. ע"פ גישה זו, אמא לחמשה ילדים צריכה להכין שבעה סוגי תפריטים [כולל הבעל], על מנת להשביע את רצון כולם. לעומת זאת, ישנם בתים שבהם ההנהגה היא הפוכה לחלוטין, האמא מכינה ארוחת צהרים כפי ראות עיניה, וכל ילדי המשפחה ללא יוצא מן הכלל, חייבים לאכול את הכל ולא להשאיר חלילה אפילו פירור בצלחת! ע"פ גישה זו, אין התחשבות בהעדפות האישיות של כל אחד, ואף אם הילד או הילדה אינם אוהבים את האוכל, עליהם לאכול את מה שהאמא החליטה לבשל! [ברור לכולנו כי שתי הגישות הללו אינן ראויות, אולם במכתב וון הצגנו את הדברים בצורה קיצונית, על מנת שישמשו אותנו כדוגמא עבור הנושא בו אנו עוסקים, בנין עולם ההרגשות של הילד].

הבה נעמיק בדוגמא דלעיל. תחילה עלינו לדון, האם זהו דבר חיובי לפתח דיון בבית סביב הנושא של טעם המאכלים, ומידת החביבות שיש לכל ילד כלפי אוכל זה או אחר?

לכאורה, התשובה הראשונית לכך תהיה, שעדיף לא לפתח דיון בנושא זה שכל כולו חומר וגשמיות, מלבד החשש שהילד יצא מפונק כתוצאה מעצם העיסוק בכך, ולכן עדיף לחנכו שיאכל את מה שיש, גם אם הוא סבור שאינו אוהב.

(המשך בעמוד ז')

נושאים בפרשה

המשך מעמוד א'

ובקלקול יש בחינה זו של יציאת הלב בפה, והוא הולך רכיל מגלה סוד. בחינת כסיל השופך את מה שבלבו בפיו לחוץ. כמ"ש (משלי יב, כג) "ולב כסיל יקרא אולת", שמוציא אולת שבלבו בפיו לחוץ. וזהו אחדות לב ופה בקלקול. וסוד אחדות לב ופה רמוז באות "אלף" ר"ת אחדות לב פה. אולם גילוי שלם של אחדות זו אין מתגלה בשלמות בעוה"ז, כנ"ל, הן מצד הקלקול של אין פיו ולבו שווים - דברי שקר. והן מצד מדרגת הקדושה כנ"ל, ללבי גילתי לפומי לא גילתי. ומכיון שהלב אינו יוצא בשלימות לפה שאינם מאוחדים בשלמות, לפיכך דברים שבלב אינם דברים אלא בעינין שיוציא בפיו שיהא פיו ולבו שווים. וכן באופן שאמר בפיו דבר אחד ובלבו נתכוון לדבר אחר אינו כלום כמ"ש במשנה (תרומות ג, ח) המתכוון לומר תרומה ואמר מעשר, מעשר ואמר תרומה וכו' לא אמר כלום עד שיהיו פיו ולבו שווין. והרי שלב בלא פה, או פה בלא לב לא מהני.

והנה גבי אבל אמרו שמאכל אבלים הוא עדשה (ב"ב טז ע"ב) מה עדשה אין לה פה, אף אבל אין לו פה. והרמז אבל אותיות א-לב, כי כאשר האדם חי נקרא "מדבר", וענינו לחבר הפה ללבו. וכאשר מת רח"ל נפרד הלב מן הפה, פסק פיו המדבר ונשאר הלב לבדו. וזהו אבל א-לב. שאין אחדות - לב פה בחינת אלף אחדות לב ופה כנ"ל.

וזהו עומק מ"ש (יומא כח ע"ב) "תורותי, אחת תורה שבכתב, ואחת תורה שבע"פ", כי הכתב הוא בבחינת לב, כמ"ש, כתבם על לוח לבך. וא"כ אחדות תורה שבכתב - לב, עם תורה שבעל פה - פה דייקא, הוא אחדות לב ופה. ומכיון שבעוה"ז אין הלב והפה מאוחדים כנ"ל, לפיכך גם באורייתא זהו שתי תורות, תורה שבכתב - לב ותורה שבע"פ - פה. ובעומק האורייתא היא השורש לכך בבחינת "אסתכל באורייתא וברא עלמא". אולם לעת"ל שיהיה גילוי של אחדות לב ופה, ללבי גילתי וגם לפומי שזהו משיח מלשון שיחה, שהפה מגלה מסתורי הלב, אזי יתקיים "תורה אחת תהיה לכם", דייקא תורה אחת, תורה שמחברת לב ופה, ואזי יתגלה האלף בשלמות אחדות לב ופה, אלופו של עולם, אחד יחיד ומיוחד. ■

[מתוך כתבי הרב, שליט"א]

שרש אבה - המשך

גאולת האבה

גם הגאולה ממצרים מתייחסת לבחינת האבה. דבר זה מתראה בדברי משה אל פרעה. "ויקרא פרעה ויאמר לכו עבדו את ה' רק צאנכם ובקרכם יוצג גם טפכם ילך עמכם. ויאמר משה גם אתה תתן בידינו זבחים ועולות ועשינו לה' אלקינו".

עיקר תביעתו של משה היה בענין העולות¹.

הדברים מתבארים היטב במה שנתבאר לעיל, ששלימות האבה היא בריצה מעילא לתתא, וחזרתו מתתא לעילא. משום כך אמר משה "גם אתה תתן בידינו זבחים ועולות". כלומר, לא רק לזבוח אני מבקש, אלא להעלות את האבה שבגלות לשרשו, ועשינו לה' אלקינו.

גם בדברי משה: "וגם מקננו ילך עמנו לא תשאר פרסה, כי ממנו נקח לעבד את ה' אלקינו, ואנחנו לא נדע מה נעבד את ה' עד באנו שמה", מרומזת כוונתו הנ"ל. בקשתו היא לעולות, בעבודתו את ה', עד המקום שלמעלה מהידיעה, הלא נדע, הוא מקומה העמוק של בחינת האבה, וכנ"ל: אין טעם ברצון.

[ידוע ש'הדעת מגיעה עד הרצון, אבל זה 'עד ולא עד בכלל', היא איננה מגיעה עד שלמות הרצון. וטעם הדבר הוא, כי שורש הרצון, בעומק, הינו למעלה מן הדעת. אין טעם (חכמה ודעת) ברצון].

ובדיוק על זה נאמר "לא אבה לשל-חם". פרעה מיאן בגילוי עמוק זה של חזרת הרצון [הנקרא אבה, היורד מעי-לא לתתא] בהתפשטות מתתא לעילא.

ביטוי נוסף של כח האבה אנו מוצאים בגאולה. "ויאמר ה' אל משה עוד נגע אחד אביא על פרעה ועל מצרים אחרי כן ישלח

1 בגמ' (זבחים קטז. ועוד) נחלקו אי עכו"ם מביאים גם זבחים או רק עולות [ומ"ד אין מביאין זבחים, מפרש זבחים דהאי קרא דהיינו לאכילה ולא להקרבה]. אבל עולות לכו"ע להקרבה קאמר.

אתכם מזה, כשלחו כלה גרש יגרש אתכם מזה". כאן [בביתו של פרעה, כדברי חז"ל הידועים], הודיע הקב"ה על מכת בכורות.

על מכה זו כתוב: "אנכי יוצא בתוך ארץ מצרים". והנה, שורש זה של "אנכי יוצא בתוך ארץ מצרים", מתגלה במה שנאמר ליעקב אבינו: "אנכי ארד עמך ואנכי אעלך גם עלה".

נמצא א"כ, שהדיבור שנאמר בביתו של פרעה, המודיע על "אנכי יוצא בתוך ארץ מצרים" ועל "גרש יגרש" בעל כרחו, היה מכח ה"אנכי ארד עמך ואנכי אעלך גם עלה".

כלומר, הירידה וההעלאה, שהן בכח האבה כנ"ל, ולמעלה מטעם ורצון, הן הן השורש של גרש יגרש, שלא מרצונו [לא אבה]².

בכך יוארו באור חדש דברי חז"ל, המקבילים את האנכי של מכת בכורות, לזה שבפסוק: "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים".

כלומר, אותו אנכי אשר אמר "ארד עמך" ו"אעלך גם עלה", יורד וחוזר ועו-לה עם יעקב, הוא האנכי "היוצא בתוך ארץ מצרים" יורד ומכה בבכוריהם, ועולה ומוציאנו מארץ מצרים.

אבה בלוחות

בפרשת עקב (י י): "ואנכי עמדתי בהר כי-מים הראשונים ארבעים יום וארבעים לילה, וישמע ה' אלי גם בפעם ההיא לא אבה ה' השחיתך".

ופרש"י: כימים הראשונים - של לוחות הראשונות, מה הם ברצון אף אלו ברצון. אבל האמצעיים שעמדתי שם להתפלל עליכם, היו בכעס. עכ"ל.

"הראשונים היו ברצון", ר"ל רצון היורד מל-עילא לתתא.

כידוע, ההבדל השרשי שבין הלוחות הרא-

2 מה שנמצא במקומות אחרים שגאולת מצרים היתה בכח גילוי המוחין (דהיינו לכאורה מדרגת הטעם והדעת), פירושו מכח המוחין שבבחינת "והחכמה מאין תימצא"; ר"ל, מהאין העליון, שורש המוחין.

שונות לשניות הוא שהראשונות היו 'מלעי-לא לתתא', והלוחות שניות 'מתתא לעילא'.

"האמצעיים היו בכעס", הם הימים שאחר חטא העגל, שעל ידו, נעלם הרצון החוזר מתתא לעילא. ובבחינה זו עוד, היתה שבי-רת הלוחות.

ונבאר: רבותינו אומרים שהלוחות היו מס-נפירינו. על אף כבדם הרב, בהיות הלוחות בבחינת תורת חיים, משה רבינו יכל לשאת אותם ע"י כח ה"חי נושא את עצמו".

בעומק, כוחו של החי לשאת את עצמו נובע מהרצון החוזר ועולה מתתא לעילא.

אבל כשאמרו: "אלה אלהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים", נעלם הגילוי של "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים", ובמקומו נתגלה "אנכי יוצא בתוך ארץ מצרים", ו"אנכי ארד עמך". ובהתעלם הרצון העולה מתתא לעילא, "אנכי אעלך גם עלה", כשל כוחו של משה להחזיק בלוחות, ונשב-רו. ואז "האמצעיים בכעס".

"כימים הראשונים של הלוחות הראשונות, מה הם ברצון אף אלו ברצון". בפשטות, משמע שאותו רצון שהיה בראשונות היה גם באחרונות.

אבל ברור הוא לכל בר דעת, שאין הדבר כן. לוחות השניות אינן שוות לראשונות.

הרצון שהיה בראשונות, היה 'מעילא לתתא', ובשניות, אם כי הוא היה אותו רצון, מ"מ רי-צתו היתה מתתא לעילא.

לפי"ז, "לא אבה ה' השחיתך" מתפרש כ"אבה לקיימם".

הרצון היורד מעילא לתתא ע"י לו-חות ראשונים, וחוזר ועולה מתתא לעי-לא ע"י לוחות שניים, הוא עומק הישו-עה שזכו לה ישראל בלוחות השניות. ■

[מתוך שיעורי שמע בלבביפדיה מחשבה א-ב אבה, שיעור זה נמסר ביום ד' בחולון ב-20:30, ומשודר בשידור חי של קול הלשון]

זיהוי כח האמונה בתוך האדם עצמו - המשך

וכבר הזכרנו לעיל את הדוגמאות של החרטומים שכביכול הפכו מים לדם, וכן מה שהם כביכול הפכו את מטותם לנחשים. וכן על זו הדרך במשך הדורות עם כוחות כישוף או להבדיל עם כוחות קדושה עשו אנשים כל מיני דברים שגורמים לכך שמה שנראה הוא לא באמת המציאות.

ואם-כן בשעה שאדם רואה דבר מה בעיניו ואין לו יסוד לחשוב שנראית לעיניו איזו אשליה או מעשה כשפים, זה מוגדר כאמונה, כיוון שהדבר נתון לנידון האם החוש אכן קלט את המציאות כהייתה או שזו הטעיה, ועם כח האמונה אנו מעמידים את הצד האחד, שהחושים אכן קלטו את המציאות באמת.

ישאל השואל אם החושים לא ודאיים אז לשם מה הם ניתנו לנו?

תשובה: הם ניתנו לנו להשתמש בהם מכח האמונה ולא מכח ודאות. באותו מקום שיש ספק אני מאמין להם ופועל לפיהם, אבל מכח אמונה ולא מכח ודאות.

הודאות הגמורה שיש לאדם זה רק על עצמו שהוא הויה, שהוא קיים. לעומת זאת החושים לא תמיד קולטים את המציאות כהייתה: אדם חושב פלוני אמר לו דבר מה, אבל הוא באמת לא שמע טוב. נראה לו שהוא ראה דבר מסוים, אבל באמת הוא לא ראה טוב. הוא מישש דבר מה אבל הוא לא זיהה נכון את החפץ. הרי שכולנו מכירים את החוויה הזו של טעויות החושים. ולכן גם בשעה שאנו סומכים על החושים זה מחמת שאנו מאמינים להם, ולא מחמת ודאות.

נמצא שיש לנו כאן ג' דרגות:

א. בשעה שאדם מסתפק האם להאמין לחושי או לא, זהו מצב שהוא חושד להטעיית החושים, וכרגע אין לו אמונה בהם.

ב. במצב נורמאלי אדם מאמין שהחושים קולטים את המציאות האמיתית.

ג. אם היתה הוכחה ברורה שהחושים קולטים ברגע מסוים את המציאות כהייתה, אז לא היתה בחינה של אמונה בחושים, אלא זו היתה ודאות מצד עצמה.

נגדיר את שדה הפעולה של כח האמונה - כל דבר בחיים שיש סיבה להסתפק, גם אם הסיבה לספק היא הקטנה ביותר שקיימת, ואני מעמיד את עצמי בצד אחד של הספק, זה בה מכח האמונה שבנפש. כי כח האמונה שבנפש הוא הכח שמברר ספקות.

לעומת זאת שדה הפעולה של כח ההויה שבנפש נמצא תמיד במקום הוודאות.

כח האמונה משמש כפתרון לכל הבעיות.

ההשתמשות עם כח האמונה יכול לפתור לאדם את כל הבעיות בחיים.

נסביר, כולנו מתלבטים בכל דבר האם לפעול כך או אחרת. החיים שלנו מלאים בספקות ולבטים, כל החיים הם בעצם בחירה בין צדדי הפעולה האפשריים.

כאשר אדם חי בוודאות אין לו עצבות, כמו שאמרים חז"ל - "אין שמחה כהתרת הספקות" (עיין מצודת דוד - משלי טו, ל) וכמו שכתוב ב-"תורת העולה" לרבנו הרמ"א. אם לאדם היתה ודאות לאורך כל הדרך במה שהוא עושה, הוא היה שמח. העצבות נולדת אצל האדם מחוסר הודאות, שמורידה אותו ליסוד העפר.

אדם שיש לו ודאות בחיים זה פותר לו את כל בעיות החיים!

נסביר - כל העולם בנוי על סוד הבחירה, על סוד השני צדדים, ולכן ישנם בעיות. מהו המושג בעיה? - כל שישנם לפנינו שני דברים הנוגדים זה את זה והם אינם מסתדרים. אבל אילו יכולנו להוביל מהלך שיביא אותנו למצב של ודאות שיש רק צד אחד, הרי שיש רק כח אחד, ואם יש רק כח אחד אזי אין התנגדות, ואם אין התנגדות אז הכל מושלם אושר ושלחה ושמחה בעולם. ■ [מתוך דע את נפשך פרק ז]

חינוך ילדים

(המשך מעמוד ה')

ברם, הבה נשאל את עצמנו, ההורים, האם יש אחד או אחת מאתנו שאוהבים את כל המאכלים באותה מידה? כמובן שהתשובה המוחלטת לכך היא שלילית לחלוטין. קללה זו נאמרה לנחש: "ועפר תאכל כל ימי חיך", שכל אוכל שיכנס לפיו יהיה בטעם עפר, אולם אנחנו כבני אדם [ואפילו לשאר בעלי החיים] - יש לנו חוש של טעם, שבאמצעותו אנו חשים בכל דבר מהו טעמו. [אכן, ישנם אנשים שחוש הטעם שלהם מפותח יותר מהאחרים, אולם לכל בני האדם ללא יוצא מן הכלל, יש חוש של טעם].

מהו העומק של חוש הטעם? ראשית, חוש הטעם הוא ביטוי למה שהאדם מרגיש. [כמובן שאיננו עוסקים כעת בעולם הרגשות פנימי, אלא בעולם של הרגשות כלפי אוכל שהוא חיצוני מאד, אולם זו הרגשה שהיא קיימת ומוכרת בכל אחד מהבתים, וצריך להיות מודע לה].

ומעתה, אף שאמנם צריך לחנך את הילד שלא יהיה מפונק, ושיתרגל לאכול גם את מה שאינו אוהב, אולם אין לעשות זאת באופן של התעלמות מוחלטת מהדיון אודות הנטייה שלו לאהוב אוכל זה או אחר, ולהרגיל אותו לאכול בלי לשים לב להעדפות האישיות שלו.

כיצד אם כן נחנך את הילד שלא יהיה מפונק באוכל? ראשית, ניתן לילד להחליט איזה מאכל הוא אוהב במיוחד ואיזה מאכל אינו אוהב, ואדרבה, נעודד אותו לדבר על כך באופן גלוי. ורק לאחר מכן נחנך אותו, שעלינו להתרגל לאכול אף דברים שאיננו אוהבים [כמובן במינון הנכון], וזאת בכדי להתרגל לא לאכול רק את מה שנחש לי וערב לחכי.

נחדד את הדברים. ישנה גישה הגורסת, כי על מנת לחנך ילד שיאכל גם את מה שהוא לא אוהב, צריך לדכא לו את חוש הטעם, ולהרגילו לאכול אף דברים שאינם אוהב, בתקווה שעם הזמן הוא יתרגל לטעמים נוספים.

אולם הורה שמעוניין לפתח כראוי את עולם ההרגשות של ילדיו, עליו לדעת שגישה זו אינה נכונה, אלא תחילה כל אדם צריך לדעת מה הוא מרגיש, ולכן הוא צריך לברר לעצמו איזה מאכלים הוא אוהב ואיזה מאכלים אינם אוהב, ורק לאחר מכן נוכל להרגילו לאכול אף דברים שאינם מחבב במיוחד. ■

[מתוך דע את ילדיך פרק ג]

כלל צורת עסק התורה

האפשרות להשיג את גודל החיוב

אחד ויחיד והנבראים הם רבים "המון בריות לאין תכלית", אבל הבריאה שהיא שורש לכל הנבראים כולם היא האורייתא. כשהאדם מרגיש את הדבר, לא יודע, אלא מרגיש את הדבר, אז באופן טבעי הנפש שלו מחוברת לדברי תורה. אם הוא יודע את הדברים מקופיא בעלמא זה פועל מעט להתעוררות שבנפש ו'מעמי עמיא ואזלא'.

אבל ככל שהאדם מכיר את אמיתת מדרגת התורה שהיא היא שורש הנאצלים, 'אסתכל באורייתא וברא עלמא', אז אותו יום ראשון שברא הקב"ה - "ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור", "ויבדל אלקים בין האור ובין החושך", "ויקרא אלקים לאור יום ולחושך קרא לילה" חידושו הוא תולדה מהתורה. ואם הוא מחובר באמת לתורה אז חייב להיות שהוא עוסק בה יומם ולילה. אבל זו ידיעה שכאשר היא נתפסת בערכי הלב אזי האדם מרגיש את אמיתת הידיעה וממילא הוא עוסק בתורה יומם ולילה כי זה עומק חיבור נפשו.

ולהרחיב מעט הדבור בלשון מדברת גדולת יקר תפארתה ומעלתה של התורה.

גדלות התורה מתוך בירור ולא מתוך התעוררות

צריך להבין שלשון מדברת גדולות יכולה להיות באופן של התעוררות, אבל אז צריך להבין שזהו רק הפתח להיכנס לפנים. לשון מדברת גדולות בבחינת 'האדם הגדול בענקים' זה להכיר בבירור את אותה גדלות, לא רק להתפעל. "שלושה דברים צריכים חיזוק" ואחד מהם הוא דברי תורה - לא להתפעל וע"כ יהיה חיזוק, אלא להכיר באמת "בלשון מדברת גדולת יקר וכו'" כפי השיעור האמיתי של מדרגת תורה, ובעומק אין דיבור שיכול להכיל בתוכו את עומק גדלותה של תורה.

השאלה העמוקה כאן, כאשר האדם ניגש לברר את עסק התורה האם הוא ניגש באופן של התעוררות כמו שהוא ניגש בקול בוכין לעסוק במוסר כך באותו קול בוכין הוא ניגש לנפש החיים שער ד', או שהוא ניגש לשם כך בצורה של בירור בעיון עמוק לברר את גדלותה של תורה ולאחר מכן להשתמש גם במאמרי חז"ל להלחיב את נפשו באופן של קול בוכין - אז באופן זה בודאי שיש לזה מקום. אבל צריך שהעסק של דברי תורה יבוא מבידור, הרי כל מה שאנחנו עוסקים בדברי תורה זה לחיות 'עולם ברור ראיתי', חייב להיות ששורש עסק התורה יהיה ברור. ■

[מתוך קובץ שיעורים על ספר נפש החיים שער ד' פרק א']

מי שבאמת תופס את האסתכל באורייתא וברא עלמא, שאין מציאות בבריאה זולת השתלשלות ממציאיותה של תורה, הוא הוא זה שיכול להשיג את גודל החיוב של עסק התורה. מי שבאמת תופס בעומק נפשו את הקוב"ה ואורייתא וישראל חד', 'תלת כתרין מתקשרין דא בדא' - הוא זה שיכול באמת לשער לפי ערכו ולפי השגתו את גודל החיוב של עסק התורה. אבל אם המימרות האלו הם מימרות בעלמא בשבילו ולא נקבעו בדעתו, ואפי' נקבעו בדעתו אבל לא הושבו אל לבבו, אזי בהכרח גודל החיוב של עסק התורה לא קיים אצלו באופן הראוי לו.

לכן גודל החיוב של עסק התורה הוא דבר שהאדם צריך לברר אותו כסדר, ואם הוא עולה בדברי תורה אז בעומק גודל החיוב אצלו הולך וגדל. אם האדם באמת לומד עוד שנה תורה ועוד שנה תורה באמת אזי בהכרח הכרת גודל החיוב שלו הולכת ומתחדדת, החיוב של לפני שנתיים הוא לא החיוב של היום, החיוב של היום לא יהיה החיוב של שנה הבאה. כמובן, גדרי החיוב "והגית בו יומם ולילה", "ודברת בם" וכו' אינם משתנים, אבל הכח בנפש המחייב את גודל חיוב עסק התורה הולך וגדל אצלו כסדר. ואם הוא לא גדל אצלו - על כרחך עיקר צורת עסק התורה שלו היא לא באופן הנכון, כי אם זה באופן הנכון בהכרח גודל החיוב של עסק התורה ילך ויגדל אצלו כסדר. אבל זה לא רק באופן של התעוררות בעלמא, אלא זה נובע מהבירור הפנימי המדויק במדרגת תורה ובחיבור האדם למדרגה של תורה.

תורה מעבר לגדרי זמן

"והגית בו יומם ולילה" - שנצטוונו לעסוק בדברי תורה יומם ולילה, לא רק היכי תמצוי למלאות כל זמן פנוי בדברי תורה ח"ו, אלא זו הוראה שמדרגת התורה היא מדרגה שקדמה ליום ולילה, היא לא תלויה ביום ולילה אלא היא הקביעה וקיימת שלמעלה ממדרגת העולם ולכן יש חיוב לעסוק בה יומם ולילה. זה לא חיוב מחמת שכל זמן פנוי ביום וכל זמן פנוי בלילה אז האדם צריך לעסוק בדברי תורה, אלא זהו מחמת שהמדרגה של תורה היא לפני יום ולפני לילה, אז אין יום ואין לילה שיכול להפקיע מדברי תורה.

בשביל להגיע למקום זה בנפש, האדם צריך לבקוע לאסתכל באורייתא וברא עלמא, הוא צריך להגיע להכרת עומק השכל ולאחר מכן להגיע להכרת עומק הלב, עד שהאדם מרגיש שמציאות התורה היא המציאות. אחר מציאותו ית"ש אין מציאות גמורה זולת מציאות התורה. הוא מרגיש שמציאות התורה היא המציאות, היא ראשית נבראים. בלשון ברורה - יש בורא ויש נבראים, בורא הוא

שאלות ותשובות

שאלה: מה ביאור הענין שכתוב ב'לשם' שצריכין כל חלקי הרע לצאת לפועל? והאם כונתו גם כפשוטו שכל הרשעים יוציאו כל מזימתם? ואם לא יצאו לפועל, מפני מה אי אפשר לבטלם בשרשם?

תשובה: קודם חטא אדה"ר היה אפשר לבטל הרע בכח, אולם ע"י אכילה מעץ הדעת טו"ר נעשה מהלך של הוצאת הרע לפועל והוא יצא בשלימות, או ע"י בחירת האדם - דור שכולו חייב. או גילוי ע"י הבורא רגע קט ומיד הגאולה.

רשימה של כל השאלות והתשובות נמצא ב: www.bilvavi.net

שאלות בכל תחומי החיים יתקבלו בכתובת: rav@bilvavi.net ויועברו אל הרב. התשובות יבואו אי"ה על גבי גליון זה.

להצטרף לרשימת העלון מדי שבוע אונליין || להצטרף לרשימת העלון מדי שבוע ע"י אימייל subscribe@bilvavi.net

שיעורי "בלבבי" מופיעים ב"קול הלשון" בארץ 073.295.1245 | USA 718.395.2440 | UK 208.1917000

לעורך ובכל ענייני העלון: parsha@bilvavi.net | לשיעורי שמע, ווידאו וכתובים: www.bilvavi.net

ספרי מאה שערים רח' מאה שערים 15, ירושלים 02.502.2567 | ספרי אברומוביץ רח' קוטלר 5 בני ברק 03.579.3829

רכישת ספרי הרב: ספרי אברומוביץ 03.578.2270 | להזמין עולמי אונליין: www.moshebooks.com